

תהלים

א אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר | לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים
וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִידִים לֹא יָשָׁב:

פְּתִיחָה לְסֵפֶר תְּהִלִּים

(מזמורים א-ב)

שְׁנֵי הַמְּזוּמָרִים הָרִאשׁוֹנִים מְשֻׁמָּשִׁים פְּתִיחָה לְסֵפֶר תְּהִלִּים כָּלֹ, וְעֲלֵיהֶם אָמְרוּ חו"ל: 'אֲשֶׁרִי' וְלִמָּה רָגֹשׁוּ תְּדָא פְּרָשָׁה הִיא (ברכות ט ע"ב), וְעוֹד אָמְרוּ עֲלֵיהֶם: כָּל פְּרָשָׁה שֶׁהִיחָה חֲבִיבָה עַל דָּוִד פֶּתַח בָּהּ בְּאֲשֶׁרִי וְסִיָּם בָּהּ בְּאֲשֶׁרִי, פֶּתַח בְּאֲשֶׁרִי דְכַתִּיב: 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ' וְסִיָּם בְּאֲשֶׁרִי דְכַתִּיב: אֲשֶׁרִי כָּל חוֹסֵי בּוֹ (שם, י ע"א). וְרָאָה עוֹד סְכוּמִים לְמְזוּמָרִים וּמְבֹא לְסֵפֶר.

מְזוּמָר א

הַמְּזוּמָר הוּא בֵּן שְׁשֵׁה פְּסוּקִים, וְנִחְלַק לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים: שְׁנֵי פְּסוּקִים, שְׁנֵי פְּסוּקִים לְחֶלֶק. בְּחֶלֶק הָרִאשׁוֹן (א-ב) מְדַבֵּר עַל הַהִבְדָּל בֵּין מַעֲשֵׂי הַצְּדִיקִים לְמַעֲשֵׂי הָרְשָׁעִים. בְּחֶלֶק הָאֲחֵרוֹן (ה-ו) מְדַבֵּר עַל גְּמוּלָם שֶׁל הַצְּדִיקִים וְהָרְשָׁעִים. בְּחֶלֶק הָאֶמְצָעִי (ג-ד) מִתְאָר הַנְּגוּד בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע בְּמִשְׁלַל שֶׁל עֵץ כְּנֹד מִץ. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמִּשְׁלַל זֶה מְכֻנֵּן לְתֹאֵר אֵת הַגְּמוּל הַטוֹב שֶׁל הַצְּדִיקִים כְּנֹד עֵנֶשׁ הָרְשָׁעִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהַמִּשְׁלַל מִתְאָר אֵת דֶּרֶךְ חַיִּיהֶם שֶׁל הַצְּדִיקִים לְעֵמֶת דֶּרֶךְ חַיִּיהֶם שֶׁל הָרְשָׁעִים, וְלִכְךָ גוֹטָה הַפְּרוּשׁ שֶׁהַצְּעֵנוּ בְּפָנִים י.

מְשֻׁמָּע: אֵינוֹ גוֹטֵל חֶלֶק בְּאִסְפוֹתֵיהֶם שֶׁל הָרְשָׁעִים. וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד - לְהִסְתַּפֵּל אָנָּה יִלְכוּ וְיִלְךְ אַחֲרֵיהֶם. 'חַטָּאִים' (ט"ו) דְּגוֹשָׁה עַל מִשְׁקַל גְּנָבִים) - אֲנָשִׁים הָרְגִילִים לְחַטָּא וְכֹאֵלוּ הַחַטָּא אוֹמְנוֹתָם. וּבְמוֹשֵׁב לְצִידִים - מְקוֹם הַתְּפִסּוֹתָם שֶׁל הַלְּצִידִים. 'לְצִידִים' בְּלִשׁוֹן מְקַרָּא אֵינֶם הַעוֹסְקִים בְּשׁוּחֹק וְקָלוֹת רֹאשׁ, אֶלָּא רְשָׁעִים יוֹדְעֵי נְאוּם וּמְלִיצָה, וּבְמְלִיצוֹתֵיהֶם הֵם לוֹקְחִים אֵת לֵב שׁוֹמְעֵיהֶם וּמְשִׂים אוֹתָם לְדֶרֶךְ הַרְעָה.⁵

(א) אֲשֶׁרִי הָאִישׁ - טוֹב לוֹ לֹאִישׁ וְיֵשׁ לְשִׁבְחוֹ וְלִסְפֹּר בְּהַצְּלָחָתוֹ.² אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ - שְׁאִינוֹ הוֹלֵךְ. שְׁלִשְׁתַּת הַפְּעֻלִים 'הִלֵּךְ', 'עָמַד', 'יָשָׁב' בָּאִים בְּעֶבֶר וּכְוֹנְתָם לְדֶרֶךְ הַתְּנַהֲגוֹת קְבוּעָה, כְּלוּמַר: אֲשֶׁרִי הָאִישׁ שְׁאִין מְנַהֲגוֹ לְלֶכֶת וְכֵן הִלָּאָה.³ לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים - לֹא נִהַג כְּעֵצַת הָרְשָׁעִים וְלִפִּי שִׁיטָתָם. הוֹמָה לְלִשׁוֹן זֹאת: גַּם בְּעֵצַתָּם הִלֵּךְ (ד"ב כב ה); יִלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם (לִקְמוֹן סא יג). וְאֶפְשָׁר שֶׁ'עֵצָה' כָּאֵן עֲנִינָה 'אֶסְפֹּה'. וְלִפִּי זֶה 'לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים'

1 משל דומה מאוד למשל שבפרק זה נמצא ביר' יז. אולם כלל גדול במקרא שאין דמיון לשונות בשני כתובים ראייה שפירוש הדברים אחד הוא בשני הכתובים, אלא יש לפרש כל כתוב לפי עניינו ולפי המשכו.
2 'אשרי' הוא ביטוי של שמחה, ההפך של 'אוי' שהוא ביטוי של צער. ובא תמיד בלשון רבים ותמיד בסמיכות (או כינויי הגוף) אל מי שעליו מדובר: אשריך, אשריכם, אשרי האיש, וכדומה. 'אשרי' יש משום הבעת שמחה, וגם משום קריאה לספר ברבים על הטובה וההצלחה. 'אשרי' נגזר מפעל 'אשר' שמצאנוהו מקביל אל 'הלל': קמו בגיה ויאשרוה בעלה ויהללה (מש' לא כח; ועי' גם שה"ש ו ט; בר' ל יג; ולקמן עב יז).
3 בלשון מקרא מבטאים בדרך כלל את הפעולה הנמשכת בלשון עתיד. וכן הוא בפסוק שלאחר מכן: ובתורתו יהגה יומם ולילה. ויש מפרשים שלשון עבר עם 'לא' משמעו שאפילו פעם אחת לא עשה כך.
4 והשווה יר' ו טו: עמדו על-דרכים וראו ושאלו לגתיות עולם אי-זה דרך הטוב ולכריבה.
5 ביש' כח טו מובא נאום של 'אנשי לצון' (שם, שם יד): כרתנו ברית את-מות וגו'. אין אלו דברי שחוק והיתול, אלא דברי התפארות של מנהיגי העם, שכוננתם לשבח את מעשיהם ואת דרכם, מעשים שהביאו מנגה אותם מאוד וניבא שאחריהם שואה. ואף בדברי חז"ל מצינו 'ליצנות' במשמעות של דברי בלע. כן נאמר במדרש (במדבר רבה לפרשת קרח ועוד

ב כי אם בתורת יהוה חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה:

ג והיה כעץ שתול על-פלגי מים

אשר פרו | יתן בעתו ועלהו לא-יבול וכל אשר-יעשה יצליח:

ד לא-כן הרשעים כי אם-כמץ אשר-תדפנו רוח:

משובלה למים (עי' דב' לב ב; יש' נה א ועוד) ? והאדם עץ השדה (עי' דב' כ טו). לפיכך משול האיש ההונה בתורת ה' לאילן השתול על פלגי מים. 'פלגי מים' בלשון רבים הכונה למקום שבו פלגים רבים נשפכים אל הנהר, או מקום שהנהר נפרד, ומתפלג לראשים אחדים (בר' ב 8). שתול - נטוע. ויש מחזיק שאמרו, ששתילה היא נטיעה לאחר עקירה ממקום גדול הראשון (עבודה זרה יט ע"א ע"פ רש"י). ויש מחזיק שאמרו, ששתול הוא נטוע השולח שרשים לעמק

(מדרש תהלים למומר צב יד). אשר פרו | יתן בעתו - כאילן הנותן את פרותיו לבריות בשעה שהן מצפות להם, כן האיש ההונה בתורת ה' והולך בדרךה עושה מעשים טובים בשעה שיש צורך בהם. ועלהו - עלה שלו, והוא שם קבוץ כמו 'פריו'. לא-יבול - לא ייבש, כמו: יבש חציר ובל ציץ (יש' מ ו) ועוד. ולפיכך יכולות הבריות לחסות תמיד בצלו. כן ההונה בתורה מטיב לבריות ונותן להן מתקה. וכל אשר-יעשה - מעשי האילן הם פרותיו (בר' א יא ועוד). יצליח - פעל עומד ומוסב על 'פל', כלומר: פרותיו של האילן משבחים כלם ואין בהם פסלת. ויש מפרשים 'יצליח' פעל יוצא, ומוסב על האילן, כלומר: האילן יצליח את כל אשר יעשה, וכן: כי-או תצליח את דרכיך ואז תשכיל (יהושע ח א), ובמשל, הכונה שהצדיק זוכה לבנים ההולכים בדרכיו⁹.

(ד) לא-כן הרשעים - אין טיבם של הרשעים

בכתוב זה נפרדו שלשה מצבים של האדם: הליכה, עמידה, ישיבה. ושלשה כנויים להולכים בדרך הרעה: רשעים, חטאים, לצים. ושלשה דברים של הרעים אשר יש להתרחק מהם: עצה, דרך, מושב. והכונה שהרא את ה' נמנע מלקבל כל עצה או הדרכה של הרשעים על כל סוגיהם. ואפשר שהלשון רומזת לאמור 'בקריאת שמע': בשבתך בביתך ובקלמך בדרך ובשכבך ובקומך (דב' ו י: יא ט).

(ב) כי אם - אלא. בתורת ה' - בנגוד ל'עצת רשעים'. חפצו - רצונו, כלומר: הצדיק אינו רוצה לנהוג בדרך שהרשעים יועצים ללכת בה, אלא בדרך שהורה ה'. ויש במשמע 'חפצו' אף תשוקתו, כלומר: הצדיק משתוקק ומתאנה לדבר ה'. ובתורתו - אפשר ש'תורת ה'' שבצלע הראשונה פרושה דבר ה' והוראתו. 'ובתורתו' שבצלע השנייה פרושה 'ספר התורה'. ולפי זה הוורת כאן מלה אחת פעמים בשתי הוראות שונות, וזה מדרכי מליצת המקרא. ורש"י פרש (עי' מדרש חז"ל בעבודה זרה יט ע"א): בתחלה היא נקראת תורת ה', ומשמעל בה היא נקראת תורתו. 'יהגה' - יתבונן וגם יקרא בפה. לשון הגיה מעקרו היא השמעת קול וגאמר פעמים רבות בדבור הבא מתוך התבוננות ומחשבה כמו: אמרי סי והגיון לבי (לקמן יט טו) ועוד. יומם ולילה - כלומר: תמיד⁶.

(ג) והיה כעץ שתול על-פלגי מים - תורת ה'

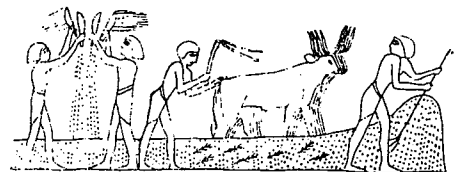
מדרשים: קרח ליצן היה והיה מתלוצץ על משה... ואמר דברי ליצנות. ושם ניתן בפי קרח גאום הסתה נגד תורת משה. נמצא, שדברי 'לצון' בלשון מקרא ודברי 'ליצנות' שבדברי חז"ל הם דברים המכונים בימינו: דברי הסתה ודמוגוגיה. ללשונות: לא הלך, לא עמד, לא ישב, ע"י במדרש תה' א ז: שאם הלך עמד סופר לישוב, ואם ישב סופר ללוח וכו'.
6 לשון זאת נמצאת בתחילת יהושע א ח. ומעין זה תקנו בברכת קריאת שמע של ערבית: ובהם נהגה יומם ולילה.
7 'והיה' שבראש הפסוק וי"ו בנעיא, ולדברי מוקדקים קדמונים הו"ו הגויה קרוב לקמץ כמו הקמץ של הה"א שלאחריה וכן בכל מקום שיש נעיא בשוא לפני גרונת. ומכאן ואילך לא נעיר עוד על הגעיות האלה.
8 ואפשר שהרבי הוא לציון מקום, מעין 'משכנות'.
9 ויש מפרשים שדיבור זה יוכל אשר יעשה יצליח אינו המשך המשל לאילן, אלא דיבור בפני עצמו, מוסב על האיש ההונה בתורה.

ה על-כן | לא-יקמו רשעים במשפט וחסאים בעדת צדיקים:

ו כי-יודע יהוה דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד:

(ה) על-כן - לפי שכן הם מעשיהם של רשעים. לא-יקמו - לא יהיה להם קיום, אלא יצא משפטם לאבדון. במשפט - כאשר ישפטם ה'. ואין הכונה דוקא ליום הדין לעתיד לבוא, אלא להשגחה האלהית המכוננת את גורלו של האדם בכל יום ויום. וחסאים בעדת צדיקים - שעור הכתוב: וחסאים לא יקומו בעדת צדיקים, כי ה' בורך את הצדיקים מן הרשעים כבורר הגרעינים מן המץ (עי' בפסוק שלפני כן) ¹⁰.

ומנהגייהם כטיבם של הצדיקים המתאר לעיל בפסוקים ב-ג. כי אם - אלא, כמו בפסוק ב. הנגוד 'לא - כי אם' בפסוק זה מקביל אל הנגוד 'לא - כי אם' בפסוקים א-ב. כמץ - הקלפות העוטפות את גרעני התבואה. אשר-תדפנו - תטלטלנו ותשאנו למקום רחוק, וכן: ודרך אתם

דיש וזריה בנורן (ציור מצרי עתיק)

קול עלה נדף (ויק' נו לה) ועוד. שהרוח הבאה אל הנון נושאת את הקלפות הקלות, ואלו הגרעינים הכבדים נשארים במקומם. - המשיל את הרשעים ומעשיהם כמץ, כנגד המשל שהמשיל את הצדיקים לאילן הנושא פרות, לומר, שאין ברשעים ובמעשיהם כל תועלת כמו שאין תועלת כמץ הנדף ברוח.

לסכום מזמור א

במזמור זה נאמרים דברי מוסר וחקמה על אודות ההבדל שבין הצדיקים ומעשייהם לבין הרשעים ומעשייהם. מעשי הצדיק מתארים תחלה בדרך שלילה: לא הלך וגו', ולאחר מכן בדרך חיוב: כי אם בתורת וגו'. וזו שיטת המקרא בכמה מקומות, כגון: סור מרע ועשה טוב (לקמן לד טו). מעשי הצדיקים ומעשי הרשעים מתארים בבטויים סתמיים וכוללים ביותר. כנגד תורת ה' עומדים: עצת רשעים, דרך חטאים ומושב לצים. מסתבר שהכונה ל'זמו, שהנוטה מתורת ה' עלול להלכד ברשת החטא. ולהפך, ההונה בתורת ה' מתרחק מכל צורה של חטא. כאמור, הכנויים 'רשעים' 'חטאים' 'לצים' הם כלליים, ואין לראות בהם רמזים לכתות מסוימות שהיו להן דעות סוטות מדעות שלומי אמוני ישראל. כנויים אלה מכונים בעקר לפושעים העושים רע בין אדם לחברו, כמו 'חטאים' שבראש ספר משלי האומרים: לכה אתנו נא רבה לך וגו'. וכמה פעמים נמצאים ב'משלי' הכנויים 'רשעים' 'חטאים' 'לצים' לאנשים העוסקים בשפיכות דמים, בגנל ובגלוי עריות וכדומה.

במזמור זה אין תפלה הפונה אל ה' בלשון נוכח: לא בקשה ולא שבח. ואף על פי כן עומד מזמור זה בראש ספר תהלים. ושני טעמים לדבר זה: ראשית: במזמורים רבים מאד בספר תהלים מבקש המתפלל על הצלתו מידי הרשעים, או מודה לה' שהצילו מרשעים, או מביע את אמונתו ובטחונו בכליון הרשעים. לפיכך בא בראש הספר מזמור העוסק פלו בענין זה של

10 ואפשר ש'צדיקים' כאן משמעו הזכאים בדין, ופירוש הכתוב: החטאים לא יהיו בקהל היוצאים זכאים במשפטם.

א למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק:
 ב יתיצבו | מלכי-ארץ ורוזנים נוסדו-יחד
 על-יהוה ועל-משיחו:
 ג ונתקה את-מוסרותימו ונשליכה ממנו עבתימו:

ההבדל בין צדיק לרשע. ושנית: כיון שספר תהלים הוא ספר תפלות, על כן באה בראש התפלות אזהרה למתפלל, שפדי שתפלתו תהא רצויה, עליו להתרחק מדרך הרשעים ולהגות בתורת ה'. והרי זה כעין הנאמר בספר משלי: רחוק ה' מרשעים ותפלת צדיקים לשמע (מש' טו כט), ונאמר: מסיר אָזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה (שם כח טו) 11. ועין עוד בסכום של מזמור ב, שגם מזמור ב הוא כעין פתיחה לספר תהלים ומצטרף בזאת אל מזמור א.

מזמור ב

במזמור שנים עשר פסוקים. והוא נחלק לארבעה חלקים. שדושה שלוש פסוקים בחלק. בכל חלק נתיים דבורים בפי דוברים אחרים אל אנשים אחרים: בחלק הראשון (א-ג) מדברים הגוים כנגד ה' ומשיחו; בחלק השני (ד-ו) מדבר ה' אל הגוים; בחלק השלישי (ז-ט) מדבר המלך ומספר את דברי ה' אליו; בחלק הרביעי (י-יב) מדבר המלך (או המשורר) אל הגוים.

(א) למה - הפנוה: אין להם לעשות כף, כי לא יצליחו, וכן: למה זה אתם עברים את פי ה' והיא לא תצליח (כמ' יד מא). רגשו - דברו בקול בתוף קהל רב (עי' תה' נה טו; סד ג). - רגשו בעבר מקביל ל'יהגו' בעתיד. והפנוה בשניהם להוה. הפתוב אמור בלשון אדם הראה את הדברים נעשים לגד עניו. גוים - עצמים, ומקביל ל'לאמים', וכן: לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאמים (לקמן קמט ז) ועוד. יהגו - יהרתרו וידברו בקול (עי' לעיל א ב). ריק - שוא. יהגו ריק - יחשבו וידברו על מעשים שלא יצליחו בידם. למה' שבראש הפתוב מוסבה אף על סופו: למה יהגו לאמים ריק.

(ב) יתיצבו - נאספו למלחמה, וכן: יתיצבו פנות כל העם (שופ' כ ב) ועוד. רוזנים - אחד מתארי המושלים, ובא לרב מקביל למלכים (שם ה ג ועוד). נוסדו-יחד - התחברו בעצה אחת, וכן: בהנודם יחד עלי לקחת נפשי וממו (לקמן לא יד) 1. על-ה' - מחבר אל הפעלים שבמחצית הראשונה של הפסוק: יתיצבו על ה' ונוסדו על ה', והפל המשך לשאלה 'למה' שבפסוק הקודם: למה יתיצבו וגו' 2. משיחו - המלך שנמשח לפני ה' בשמן המשחה 3.

(ג) ונתקה - הבה נמק (העתיד המאריך הוא לשון ורוו). פתוב זה הוא דברי ריק של הגוים (פסוק א), המקבילים לפק מעליהם את על מלך ישראל

11 ואף מסדרי תפלותינו הלכו בשיטה זאת. וקבעו בפתיחת תפילת שחרית את מאמר המוסר 'לעולם יהא אדם ירא שמים וכו'.

1 והוא מלשון סוד (רס"ג ורש"י). ש'סוד' בלשון מקרא משמעו אספה ועצה, וכן: בסדם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבדי (בר' מט ו) ועוד. ונתחלפו כאן השרשים 'סוד' ו'סוד' על דרך שנתחלפו השרשים 'טוב' ו'יטב'. ויש לשים לב, שבשני המזמורים האחרים, שבא בהם שורש 'רגש', הוא מקביל אל 'סוד': אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש (לקמן נה טו); בתסריגני מסוד מרעים מרגשת פועלי און (לקמן ג ט). וכאן בא 'נוסדו' לאחר 'רגשו' בפסוק א. ומסתבר שיש ב'נוסדו' בתקבולת ל'יתיצבו' רמו למשמעות הרגילה של שרש 'יסד'. היסוד בנין מציבו לבל יפול.

2 וכאן עתיד לפני עבר, כלומר מבנה כיאסטי: א. עבר-עתיד; ב. עתיד-עבר.

3 משיח ה' הוא כינוי למלך ישראל המולך לפי רצון ה' (ש"א כד ו ועוד הרבה). ומסתבר שמקורו של כינוי זה במנהג למשוח את המלכים בשמן המשחה, שהוא שמן משחת קדש (שמ' ל כה, לא). ומשיחה זו מסמלת שהמלך נבחר מאת ה' לעמוד בראש העם. ומכאן נשתלשל הכינוי 'משיח' למלך בחיר ה' שיעמוד לעתיד לבוא בראש עם ישראל להושיעו מאויביו. ואם מוסב מזמור זה על אחרית הימים - הרי זו הפעם היחידה במקרא שבא 'משיח' ככינוי למלך שעתיד לעמוד באחרית הימים.

ד יושב בשמים ישחק אדני ילעגו-למו:
 ה אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו:
 ו ואני נסכתי מלכי על-ציון הר-קדשי:
 ז אספרה אל חק יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך:

המושג בשם ה'. מוסרותימו - הרצועות שהעל קשור בהן קרויות 'מסרות'. הפימת 'מו היא צורה פיוטית במקום 'הם, וכן: ואמר אי אלהימו ... אשר חלב וזבחימו (דב' לב לו-לח). ממנו - מעליו. תחלה מנתקים את הקשורים ולאחר מכן משליכים אותם. עבתימו - חבליהם (עי' יש' ה יח).

(ד) יושב בשמים - ה' יושב על כסא מלכותו בשמים, כנגד 'מלכי ארץ' שבפסוק ב. ישחק - דברה תורה כלשון בני אדם. והפנוה שאין למלכים יכלת לעשות שום דבר נגד רצון ה' (עי' חב' א י; איוב לט יח; מא כא). אדני - על פי המסורה פתוב בשם של אדנות. ויש אומרים שהפנוה לומר לגוים: הוא האדון ואין אתם יכולים לנמק מוסרותיו. ילעג - מקביל לישחק. ויש במשמעו שחוק של בנו וזלזול.

(ה) אז ידבר וגו' - נקט הפתוב לשון האמורה בגבור בשך ודם: תחלה הוא לועג לאויבו החלש ממנו, ולאחר מכן הוא יוצא כנגדו בתרון אף להלחם בו ולהשמדו. באפו - בכעסו. ועין רשי' על 'ברוח אפיך' שבשירת הים (שם טו ה) שהוא לשון 'אף' ממש, שפשאדם כועס הוא מוציא רוח מאפו (מזחירי). ובחרונו יבהלמו - שעור הפתוב: ידבר אלימו בתרון אפו ויבהלמו. ורמו לרוח סערה וקול רעם, שה' מסיף בהם את אויביו בשעת מלחמה (עי' שמ' טו ח; לקמן יח יד; עג ט).

(ו) ואני - אכל אני, אלו דברי ה' (שנרמו בפסוק הקודם) המבהילים את הגוים. נסכתי - בחרתי לנסיה, ומעקרו: יצקתי שמן על ראשו. מלכי - את המלך שבחרתי בו. על-ציון הר-קדשי - מוסב אל 'נסכתי', כלומר: שם משחתי ל' למלך. ואולי הוא מקרא קצר ושעורו: נסכתי מלכי [המלכותו] על ציון הר קדשי. ציון הר-קדשי - ציון שהיא הרי - הר הקדש. 'ציון' מעקרה היא שם הר ומצודה שעל ההר בירושלים. וברב המקראות היא כנוי פיוטי לירושלים כלה. ובספר תהלים נזכרת 'ציון' הרבה יותר מאשר 'ירושלים'.

(ז) אספרה אל חק - אלו דברי מלך ישראל: אני בא לספר דבר, למען יחזק לחק ויזכרון. ה' אמר וגו' - מן ה' אמר אלי' והלאה הם הדברים שהמלך מספרם. ומן 'בני אתה' והלאה הם דברי ה' שאמרו אל המלך, והמלך מספרם בלשונו של ה'. נמצא שיש כאן דבור בתוף דבור. בני אתה - הוא משפט פגני עצמו: הרי אתה לי לבן. אני - לחזק, לפי שבא בראש המשפט שיש בו פעל נטי (עי' בידעת מקרא' לאיוב א י). אני היום ילדתיך - כלומר: מהיום הזה ולהבא אני (ולא אביה שילדה למעשה) נחשב לילדך. 'ילדתיך' - עבר שבצרוף עם 'היום' משמעו מעשה הנועשה מעתה ולהבא, וכן: הנה נתתיך היום לעיר מבצר

4 וקציאתן קרויה 'ניתוק' פעמים רבות במקרא (יר' ב כ ועוד הרבה). 'עול' ו'מוסרות' נאמרים מעיקרם בבהמה, ועל דרך העברה באדם הנכבד למרות המלך או האדון.

5 מעיקרו 'נטיך' בקרא על שם שנסכו - יצקו - עליו שמן. ולפי זה נטיך - משיח.

6 ואפשר שכתוב זה 'ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי' הם דברי מלך ישראל: הגוים רוגשים להלחם בי, אבל אני נסכתי מלכי - קבלתי עלי את ה' למלך - ולפיכך איני מתיירא מפני הגוים. וכן היתה דעת ר' אלעזר הקליר, שיסד במלכויות 'אסטיכה מלכי לפניו בתהלכתי'. ופירושו 'אסטיכה' - אקבל אותו לנסיך עלי, כמו 'אמליכה' - אעשה אותו למלך. ומיושבות בכך התלונות של המדקדקים על דברי הפיוט הזה.

7 הביטוי 'אספרה אל חק' סתום, ונתקשו בו המפרשים. ולפי הפירוש המוצע בפנים: אל = למען, חוק = חקיקה שחוקקים באבן לזכרון עולם. ואפשר שאספרה' יש בו רמו ל'ספר' שחוקקים בו. כמו שכתוב: על ספר חקה (יש' ל ח); מי יתן בספר וחקו (איוב יט כג).